

PRESS KIT

HASTRMAN

příběh jedné lásky, jedné vášně a jedné krajiny

V KINECH OD 19. DUBNA 2018

V HLAVNÍCH ROLÍCH KAREL DOBRÝ A SIMONA ZMRZLÁ

REŽIE ONDŘEJ HAVELKA NA MOTIVY ROMÁNU MILOŠE URBANA

KAMERA DIVIŠ MÁREK PRODUCENT ČESTMÍR KOPECKÝ

www.filmhastrman.cz

PRODUCENT: První veřejnoprávní, www.cestmir.cz

DISTRIBUTOR: CinemArt, www.cinemart.cz

PR a tiskový servis:

Martina Chvojka Reková, martina.rekova@4press.cz, +420 731 573 993,

Klára Mixová, klara.mixova@4press.cz, +420 731 514 462

www.filmhastrman.cz

www.facebook.com/filmhastrman

TVŮRCI

producent První veřejnoprávní Čestmír Kopecký

koproducent Česká televize
vedoucí Filmového centra Helena Uldrichová
hlavní dramaturg Jaroslav Sedláček

koproducent Barrandov Studio Petr Tichý, Lubomír Konečný

režie Ondřej Havelka

scénář Ondřej Havelka, Petr Hudský

na motivy stejnojmenného románu Miloše Urbana

dramaturgie Jan Gogola st.
kamera Diviš Marek
střih Jan Daňhel
zvuk Jiří Melcher
kostýmní výtvarnice Eva Kotková
architekt a výtvarník dekorací Petr Pištěk
masky Jana Červenková
hudba Petr Wajsar

HERCI

Baron Johann Salmon de Caus Karel Dobrý
Katynka Kolářová Simona Zmrzlá
farář Fidelius Jan Kolařík

sluha Francel Jiří Lábus
učitel Voves Jiří Maryško
rychtář Kolář David Novotný
nadlesní Kabelatsch Norbert Lichý
Jakub Vladimír Polívka

DISTRIBUČNÍ ÚDAJE

žánr romantický thriller
stopáž 98 minut
země vzniku ČR
rok výroby 2018
formát 2D DCP, zvuk 5.1
přístupnost nevhodné pro děti do 12 let

TRAILER

<https://vimeo.com/251787064>

SYNOPSE

Romantický a zároveň ironický příběh hastrmana alias barona de Caus, jehož láska k venkovské dívce Katynce naplňuje netušeným štěstím i stravující vášní. Baron se vrací se svým sluhou z cest po světě, aby obnovil rybníky na svém panství. Jakožto moderní a osvícený člověk se životu místních vymyká. Středem jeho zájmu se stane nespoutaná a výjimečná rychtářova dcera Katynka revoltující proti autoritám vášnivým uctíváním přírody a pohanských rituálů. Inteligentní a krásnou dívkou jsou okouzleni všichni, i učitel Voves a farář Fidelius. Čím více se Katynka hastrmanovi přibližuje, tím více v něm rostou pochybnosti, zda jako člověk ve zvířeti a zvíře v člověku tentokrát ob stojí. Film vznikl na motivy románu Miloše Urbana oceněného Magnesií Literou.

O FILMU

Hastrman by mohl spojit diváky, kteří chtějí jít na „biják“, s těmi, kteří o zhlédnutém dál chtějí přemýšlet, říká Miloš Urban

Producent Čestmír Kopecký z První veřejnoprávní a režisér Ondřej Havelka dokončili celovečerní film **Hastrman** režiséra Ondřeje Havelky, který vznikl na motivy stejnojmenné knihy Miloše Urbana oceněné Magnesií Literou. Hlavní postavou filmu je hastrman alias baron de Caus, kterého ztvárnil herec **Karel Dobrý**. **Romantický thriller** je pro režiséra hudebních i divadelních představení, herce a hudebníka Ondřeje Havelku filmovým debutem. Pro Karla Dobrého je role charizmatického vodníka zase první hlavní rolí v celovečerním snímku. Tvůrci záměrně obsadili **nové tváře českého filmu**, jako jsou **Simona Zmrzlá** či **Jan Kolařík**, vedle renomovaných herců **Jiřího Lábuse** nebo **Davida Novotného**. Diváci uvidí **Hastrmana** v kinech **od 19. dubna**.

„První část románu, na jehož motivy náš film vznikl, je o zničující vášni, o pudech a boji s nimi. Dokázal jsem si představit obrazový film, kde to, co vidíme, tvoří film, stejně jako to, co slyšíme. Metafora o zvířeti v člověku je zápas, který svádí každý z nás. Na prvním místě je ale příběh,“ říká

producent Čestmír Kopecký. Společně s režisérem Ondřejem Havelkou a autorem románové předlohy Milošem Urbanem se všichni shodují, že podstatná je tu milostná linie příběhu a krajina, ve které se děj filmu odehrává. „Je to krásný a zároveň podivný milostný příběh, který je opředen aspekty romantismu, odehrávající se v kulisách českého venkova počátku 19. století. Osvícenský aristokrat se osudově zamiluje do venkovské dívky. Navíc je příběh rámován pohanskými rituály a lidovými zvyky cyklického roku, které mě vždycky zajímaly a jejichž podstata začíná být znovu velmi aktuální. Stroze materiální chápání světa je už dnes passé,“ **říká Ondřej Havelka.** Miloše Urbana inspirovala k napsání knihy Hastrman dle jeho slov především krajina a na celovečerním filmu na motivy své knihy oceňuje především jinakost od běžné české produkce a humor. „Ondřej do příběhu dává humor, a ten já v knize nemám, protože ho neumím. Když jsem film viděl poprvé, asi pětkrát nebo šestkrát jsem se smál nahlas,“ **popisuje Miloš Urban. A dodává:** „Film se mi líbí hodně. Myslím, že je to hodně jiný film, než jaké tu běžně vznikají. V určité své romantické vypjatosti totiž působí jakoby výjimečně patřičně. Tohle tady chybělo, takový film jiného druhu. Ne komedie, která se klidně může dávat v televizi. Ne film plný hlášek. Hastrman by mohl spojit diváky, kteří chtějí jít na „biják“, s těmi, kteří o zhlédnutém dál chtějí přemýšlet.“ Děj filmu, který se točil především v Českém ráji, pod vrchem Vlhošť a na severu Čech, je vyprávěn s jemnou nadsázkou a ironickým humorem.

Příběh filmu se odehrává na vesnici ve 30. letech 19. století, kdy se baron de Caus vrací se svým sluhou v podání **Jiřího Lábusa** z cest po světě. Na svém panství chce především začít s prací na obnově rybníků. Jakožto moderní a osvícený člověk se životu místních vymyká. Středem jeho zájmu se stane nespoutaná a výjimečná rychtářova dcera Katynka revoltující proti autoritám vášnivým uctíváním přírody a pohanských rituálů. Postavu Katynky ztvárnila herečka **Simona Zmrzlá** známá z Divadla Husa na provázku, jejího otce hraje **David Novotný.** Inteligentní a krásnou dívkou jsou okouzleni i učitel Voves v podání **Jiřího Maryška** a farář Fidelius ztvárněný **Janem Kolaříkem.**

Román Miloše Urbana oceněný v roce 2001 Magnesií Literou za nejlepší prózu zaujal Ondřeje Havelku hned po přečtení v roce 2004, filmová práva však nebyla několik let dostupná, po jejich uvolnění začal režisér Havelka na filmu pracovat už s **producentem Čestmírem Kopeckým.** Největší výzvou bylo obsazení **hlavní role hastrmana, kterou nakonec získal Karel Dobrý,** jeden z nejobsazovanějších českých herců v zahraničních filmech, mj. držitel Ceny Alfréda Radoka z roku 2013. „Už kvůli tomu, co je mezi hastrmanem a Katynkou, stojí za to poznat příběh Miloše Urbana. Je tam všechno, na co dokáže obyčejný smrtelník jen pomyslet, nebo raději ani nepomyslet a rovnou zapomenout. Nekonečná harmonie i hluboké šrámy. Pak je alespoň z čeho čerpat,“ **říká představitel hastrmana Karel Dobrý.**

V hlavní ženské roli filmu Hastrman uvidí diváci přední herečku Divadla Husa na provázku **Simonu Zmrzlou,** která vyhrála na roli Katynky casting. „Katynka je nespoutaná a nezávislá, dnes by se dalo říct, že je na svou dobu emancipovaná. To je na této hrdince zajímavé a mně rozhodně blízké. Z dnešního pohledu je to úplně normální dívka, která ví, co chce a za tím si i jde,“ **říká představitelka Katynky Simona Zmrzlá.** Roli Francla, sluhy barona a zároveň hastrmana v podání Karla Dobrého, ztvárnil **Jiří Lábus.** Ten přirovnává filmové zpracování Urbanova románu k tvorbě Františka Vlácil. „Přesvědčilo mě, že takový žánr tu léta ve filmu nebyl. Přemýšlím o podobném filmu, možná Vlácilova Ďáblova past? V současné době jde tak o výjimečné

filmové dílo,“ popisuje Jiří Lábus. Z Divadla Husa na provázku je kromě Zmrzlé i představitel faráře Fidelia Jan Kolařík, který si zahrál například ve filmu Petra Zelenky Karamazovi. Jako vesnický učitel Voves se v Hastrmanovi představí Jiří Maryško, místního rychtáře a otce Katynky ztvárnil David Novotný. V dalších rolích se objeví Norbert Lichý nebo Vladimír Polívka. Autorem hudby k filmu je hudební skladatel Petr Wajsar, za kamerou stál jeden z nejuznávanějších kameramanů své generace Diviš Marek.

Hastrman vznikl ve společnosti Čestmíra Kopeckého První veřejnoprávní, v koprodukcii s Českou televizí – Filmovým centrem, Barrandov Studiem a za podpory Státního fondu kinematografie. Do českých kin bude uveden 19. dubna společností CinemArt.

Slovo dramaturga Jana Gogoly st.

Pro svůj debut si Ondřej Havelkou zvolil látku opravdu nelehkou, filmovou adaptaci románu Miloše Urbana, autora stejně znamenitého jako náročného. Scenáristická úprava románu Hastrman musela vycházet z faktu, že film nemůže obsáhnout celý rozsah literární předlohy. Nakonec bylo rozhodnuto, že filmový příběh se soustředí na děj první části knihy. Hodně se také diskutovalo o co nejadekvátnějším žánrovém zobrazení Urbanovy prózy. Ve výsledku pak vznikl romantický thriller, v české kinematografii žánr nepříliš využívaný. V tomto případě se podařilo jednotlivé složky filmu sjednotit tak, že napětí, strach a tušená love story vytvářejí zároveň i romantickou polohu příběhu. To vše dokresluje kamera vytvářející nádhernou krajinomalbu, působivá hudba a strhující herecké výkony Karla Dobrého, Simony Zmrzlé a Jana Kolaříka v hlavních rolích. Vznikl tak poněkud „jiný“ film obsahem i formou zpracování a nezbývá než věřit, že to ocení i diváci.

Rozhovor s producentem Čestmírem Kopeckým

Je o vás známo, že si pro své projekty vybíráte témata, která jsou vám blízká... Čím si vás získal román *Hastrman*? A co vás zaujalo natolik, že jste uvěřil, že bude fungovat na filmovém plátně?

Ondřej přišel s románem, který mě zaujal. Uměl bych si dokonce představit zfilmovat i jeho druhou část, kdy si hastrman vyřizuje účty s těmi, kdo ničí přírodu. Trochu mi to připomnělo film Agnieszky Hollandové *Přes kosti mrtvých*. To se ale do filmu nevešlo. První část románu, na jehož motivy náš film vznikl, je o zničující vášni, o pudech a boji s nimi. Dokázal jsem si představit obrazový film, kde to, co vidíme, tvoří film, stejně jako to, co slyšíme. Metafora o zvířeti v člověku je zápas, který svádí každý z nás. Na prvním místě je ale příběh.

Jak *Hastrmana* z hlediska žánru představit současnému divákovi?

Zcela přesný je definovaný žánr romantický thriller.

A jak podle vás definovat vztah hastrmana ke Katynce a naopak Katynky k hastrmanovi?

Myslím, že pro hastrmana je zásadní pud a vášeň. Vztah Katynky k hastrmanovi mi vlastně vysvětlila herečka Simona Zmrzlá, když v jednom z rozhovorů popsala Katynku jako současnou holku, která začala s koketerií, pokračovala snahou dostat se ven z buranské vesnice a pak se jí to trochu vymklo a přerostlo to v lásku.

Láska, vášeň, krajina... Zvolil byste tato tři slova jako pozvání na film? Nebo byste prozradil z příběhu i něco více? Co by to bylo?

Pro příběh a celý film je podstatné, že Ondřej Havelka nedokáže ani chvilku nudit. V každé scéně je tak nejen vášeň, ale i nadhled a vtip.

Takže by mi asi stačilo jediné klíčové slovo: vzrušení.

Pro co máte vášeň vy?

No, pro podobné filmy. Nesmí jim chybět humor a spravedlnost. Nesmí nudit a musí být o problémech, které jsou skutečně moje.

Karel Dobrý je hastrman. I tak se někteří vyjadřují na adresu hlavního představitele filmu. Vedla k obsazení Karla Dobrého dlouhá cesta?

Ani nevím, nakolik Karel tu roli vlastně hraje, prostě mě to nikdy nenapadlo. Říká ty věty, jako by je právě vymýšlel. Zjevně má charisma. Mimochodem muži na něj hodně žárlí.

Výraznou postavou filmu je i díky výkonu Jana Kolaříka farář Fidelius. Prý jste ho režisérovi doporučil bez castingu. Proč jste si byl Kolaříkem pro tuto roli jistý?

Pracoval jsem kdysi v Huse na provázku. Divadlo bylo plné skvělých herců. Umělecký šéf Vladimír Morávek je uměl skvěle najít. Vzal jsem na představení Karamazovů Petra Zelenku, který byl Honzou Kolaříkem ohromen a hned ho angažoval do filmu Karamazovi, kde se vedle hvězd Dejvického divadla ani trochu neztratil. Je to pro mne zcela autentický herec, věřím mu úplně všechno.

V českých filmech se často opakují stejní herci. Tři hlavní role jsme tedy obsadili těmi, kteří se výrazně teprve prosadí. Vyšlo to myslím beze zbytku. I Simona Zmrzlá (také z Provázku) se stane hvězdou. Těmhle třem v dalších postavách skvěle sekundují ti známí – Jirka Lábus, Jirka Maryško, David Novotný nebo Norbert Lichý.

Příběh Hastrmana je příběhem mytologickým, plným pověr a rituálů, je vám tento svět blízký?

Ani moc ne. Jsem vzdělán materialisticky, docela věřím vědě a exaktním oborům. Jenom když je nejhůř, vyzkoušel jsem si, že hodně pomáhá třikrát obejít židli ve směru hodinových ručiček.

Věříte v něco?

Věřím, že svět se dá zlepšit.

Bylo těžké najít k Hastrmanovi lokace?

Dalo to hodně práce, ale bavilo nás to. V hledání reálů moc nevěřím lokačním firmám. Architekt Petr Pištěk při jedné obhlídce zastavil auto a řekl lokačnímu, že by se chtěl podívat do mlýna, kolem kterého jsme právě jeli. To je ten, ve kterém pak bydlel náš hastrman. Tipy na krásný strom pro pohanské rituály jsme měli od Bedřicha Ludvíka, který o nejkrásnějších stromech točil televizní seriál. Nakonec když už jsme nevěděli kudy kam, jsem jim řekl, že hezký strom je u nás na louce u Libáně. A ten se pak ukázal být tím pravým.

Vy sám jste se z Prahy před lety odstěhoval. Přitahuje vás na venkově příroda, nebo lidi? Jak se podle vás česká vesnice proměnila?

Na venkově v přírodě je úžasný klid a hodina tam trvá šedesát minut. Dělá nás to se psem a manželkou šťastnými.

Česká vesnice se od roku 1989 proměnila zásadně. Zmizela infrastruktura. Neexistuje veřejná doprava, služby, vypínají nám neustále proud, kvůli plynu nám rozkopali celou vesnici, aby ho zavedli do vesnice vedlejší, když u nás se jim to prý nevyplatí. Hodně lidí se odstěhovalo do Prahy, kde dělají Pražáky.

Kameramanem Hastrmana je Diviš Marek. Jaký jste chtěli divákům nabídnout pohled na krajinu, která hraje ve filmu velkou roli? A čeho jste chtěli docílit pomocí dronů?

Drony jsou myslím už dost nadužívány a brzo začnou nudit. Když ale chcete ukázat nádhernou českou krajinu, jsou v rozumné míře nezbytné. S Divišem jsme dělali většinu mých filmů. V Hastrmanovi dokázal vyvolat emoce bez kýčů.

Ve filmu jste po výtvarné stránce dbali i na kostýmy. Jedna věc byla vystihnout vesnici 30. let 19. století, ale kostýmní výtvarnice Eva Kotková si vyhrála i s kostýmy pro samotného hastrmana, koneckonců spisovatel Miloš Urban si s nimi pohrává v samotném románu. Jak těžké a dobrodružné bylo „obléknout“ filmové postavy tohoto filmu?

U kostýmů se Evě Kotkové podařilo, že hercům věříte, že v nich žijí. Nevypadá to zkrátka, jako když si pražské herečky hrají na vesničany.

Jak velký význam přikládáte práci střiháče? Co bylo hlavním úkolem střiháče tohoto filmu? Proč jste si nakonec vybral Honzu Daňhela?

Honzu Daňhela jsem oslovil, protože se mi strašně líbil jeho expertní posudek na můj předchozí film Všechno bude fajn. Jako u většiny spolupracovníků dám hlavně na osobnost.

Pro Ondřeje Havelku je Hastrman debutem. Pracujete s debutanty rád? V čem jste si byli s režisérem Havelkou navzájem oporou?

S debutanty jsem spolupracoval drtivou většinu filmů. Ondřej je ale celkem výjimka. Bavili jsme se o hraném filmu od roku 1994, jenže pořád neměl čas. Společně jsme se podíleli na nějakých klipech. On toho natočil docela dost, ale spíš dokumenty. Hodně režíroval v divadlech. Jedním z mých největších filmových zážitků vůbec, je jeden obraz z jeho dokumentu o Magdaleně Kožené.

Oporou? Docela mě překvapil jednou v noci v dešti, když se všechno hroutilo, nic se nedařilo, libáňským hasičům došla voda, neměli nástavce na hydrant, všichni propadali hysterii, ale Ondřej neztratil glanc. To jsem v životě neviděl.

Nemalou roli hraje v Hastrmanovi hudba. Jak jste k ní přistoupili? Kdo je autorem filmové hudby a jak jste našli ostatní písně a jejich interprety?

Autorem hudby je Petr Wajsar, sympatický chlapík, kterého jsme se dost natrápili. S hudbou jsem spokojen. Simona Zmrzlá zpívá skvěle a zpěv mimo obraz je Jirky Vyorálka, který byl také v angažmá v Huse na provázku. Mnohem milejší jsou mi zpívající herci, u kterých mám pocit, že vědí, co zpívají.

Mimochodem, co na film říká autor románové předlohy Miloš Urban?

Předpokládám, že předlohou pro hlavní postavu si byl částečně sám. Proto mě těší, že se mu film líbí.

Co jako producent od tohoto filmu očekáváte? Čím by mohl českou kinematografii obohatit? Co vám v českých kinech chybí?

Jsem atypický producent, který točí jen jednou za čas. Dávám si pozor, aby to byl film, který chci sám vidět. Myslím, že na tomhle filmu je vidět, že je vtipný a o něco jde.

U české kinematografie se mi zdá, že problém je spíš v tom, co nevzniká. Čekal bych větší svobodu tvůrcům.

Konec filmu *Hastrman* uzavírá epilog. Jak velký má význam? Pokud by se nad ním chtěl divák zamyslet, jak k němu nejlépe přistoupit?

V tom filmu se děje hodně dramatického. Samotný konec je spíš o tom, jestli jsou hrdinové a diváci filmu spokojeni s tím, jak a v čem žijí. Ale to dojde asi až doma.

Rozhovor s režisérem Ondřejem Havelkou

Přestože působíte jako režisér dokumentů, divadelních her a věnujete se operní režii, *Hastrman* je váš filmový debut. Byl to proces postupného zrání, nebo spontánní odhodlání?

Kdysi dávno v hloubi 20. století jsem vystudoval herectví, pak jsem koncem 20. století vystudoval i režii. K té jsem se hned nehrnul, než přišla první nabídka. Podobně to bylo s operou. Ujmout se režie opery Jaroslava Duška a Martina Smolky Nagano v Národním divadle byla ode mě docela slušná drzost, ale povedlo se a k překvapení všech to byl velký úspěch. Mezitím jsem sám pro svůj jazzband psal a režíroval – točil klipy. Potom jsem portrétoval několik osobností v dokumentárních filmech pro televizi. Jsem docela dobrodružná povaha a baví mě zkoušet a objevovat nové věci. Zaujat příběhem Miloše Urbana jsem si troufl pomyslet, že by se z něj dal udělat hezký celovečerní film. Tudiž mohu říct, že jsem netoužil stát se filmovým režisérem, spíše to tak přišlo.

Čím vás natolik román Miloše Urbana zaujal?

Je to krásný a zároveň podivný milostný příběh, který je opředen aspekty romantismu, odehrávající se v kulisách českého venkova počátku 19. století. Osvícenský aristokrat se osudově zamiluje do venkovské dívky. Navíc je příběh rámován pohanskými rituály a lidovými zvyky cyklického roku, které mě vždycky zajímaly a jejichž podstata začíná být znovu velmi aktuální. Stroze materiální chápání světa je už dnes passé.

Co pro vás přesně romantismus znamená?

Když se dnes řekne, dejme tomu, romantický film, je to vnímáno jako něco líbivého. Ve svém

původním smyslu šlo ale více o paralely vztahů mezi lidmi a přírodními jevy, přírodními živly. Vzbouřené živly versus vzbouřené vášně.

Hastrman má jako román dvě rozdílné části, filmový příběh vznikl logicky na motivy té první. Dominuje vašemu příběhu, ke kterému jste napsal scénář s Petrem Hudským, láska?

Pochopitelně že nositelem příběhu je láska barona a Katynky. Baron vypadá sice na čtyřicet, ale je to záhadná bezvěká bytost. A tento zkušený světem protřelý tvor poprvé poznává, co je to opravdový milostný cit. Vlastně všechny hlavní figury se potýkají s láskou.

Miloš Urban psal román především jako svůj vklad do ekologického boje za záchranu přírody. Napsal jej ve dvou dílech. Ten první je onen romantický milostný příběh z 19. století a ten druhý takový ekologicko-politický thriller ze současnosti. Když jsme promýšleli scénář, pochopili jsme, že vše se do něj nevejde, to by měl film čtyři hodiny. Já jsem rozhodně preferoval první historickou část a Petr Hudský, spoluautor scénáře, se mnou souhlasil. Ale jelikož ta druhá část má v sobě aspekty, které podporují to mystérium celého příběhu, které se nám nechtělo zahodit – to by byla strašná škoda –, rozhodli jsme se pro jakýsi epilog, dovětek, který celý příběh završí.

Jste tak otevřený dílům, kdy autoři dávají divákovi či čtenáři záměrně prostor o některých věcech přemýšlet, a ne nutně vše explicitně dopoví?

Samozřejmě. Sdílím tezi, že by umění mělo klást otázky, otvírat bolestná témata. A opravdu není vždy nutné vyřknout jasné odpovědi, přinést jednoznačná řešení.

Je příběh hastrmana a Katynky nadčasový?

Je to příběh zapovězené lásky. Myslím, že všichni se někdy do podobné situace dostali a museli v sobě vybojovat ten svár, zda se takové lásce oddat, nebo jí odolat. Baron Johan Salmon de Caus se bojí lásce přiblížit z obavy, že Katynka neunesla poznání jeho skutečné identity. Jistě v tom lze nalézt mnoho paralel s osudy nás smrtelníků. Na druhou stranu Katynka, která cítí, že prostředí vesnice je pro ni klec, potká liberálního, osvíceného šlechtice, který ji zaujme svou vzdělaností a šarmem.

Ale co je také důležité – mě baví dívat se na věci a situace v jejich ambivalentnosti, proto jsem chtěl vykreslit nejen osudové propadání se do zamilovanosti a vášně, ale také jejich jistou směšnost. Zamilovaní lidé se chovají tak trochu přihloupě, zvláště pánové, když se zamilují ve středním věku. Ironický pohled na tohoto poblázněného aristokrata mě moc bavil.

A je to, co mezi nimi vznikne, vášně, nebo je to opravdová láska?

Zcela jistě je to láska (úsměv).

A není to všechno tak trochu nadsázka?

Samozřejmě, celé je to vyprávěné v nadsázce, protože to není realistický příběh, spíše příběh mystický.

Dalo by se říct, že jste si pro svůj filmový debut vybral Hastrmana, protože i vás se ústřední téma nějak dotýká?

Každý tvůrce, chce-li být upřímný a opravdový, vypráví o sobě. Více či méně. Pro mne byl zvlášť důležitý ten podtitul filmu – člověk ve zvířeti, zvíře v člověku –, protože jsem přesvědčen, že v každém z nás je zvíře a je pouze otázka, jestli s ním člověk bojuje, nebo ne.

Je osvěžující, že v titulcích hereckého obsazení čteme jména současné divadelní herecké elity a pak jména ve filmu etablovanějších herců... Ušli jste k takovému obsazení dlouhou cestu?

Skutečně jsme s producentem Čestmírem Kopeckým chtěli hledat tváře, jak se říká, ve filmu méně okoukané. Ano, hledali jsme dlouho, ale stálo to za to.

Karel Dobrý je hastrman – i tak se o představiteli titulní role s nadsázkou mluví. Lze tento fakt vůbec vyvrátit? A v jaké fázi filmového projektu k této „proměně“ Karla Dobrého v hastrmana došlo?

Karel Dobrý mi byl doporučován. A pak jsem režíroval v Národním divadle představení V rytmu swingu buší srdce mé, kam jsem Karla obsadil a pracoval s ním. A zjistil jsem, že on je hastrman. Škála jeho vyjadřovacích prostředků je velmi široká, umí být elegantní aristokrat, ale zároveň se dokáže proměnit ve zvíře. Pokud ta figura měla být zmítána běsy, v tu chvíli jsem věděl, že Karel je ideální představitel. Teď jsem přesvědčen, že byl pro tu roli předurčen.

A hledání Katynky jsme záměrně nechávali na poslední chvíli, protože k realizaci jsme spěli mnoho let a věděli jsme, že nemá cenu ji hledat roky dopředu. Simona Zmrzlá tak vzešla na poslední chvíli z castingu, zaujala mě svým typem i tím, že na svůj věk je velice zralá herečka. Je muzikální a myslím, že má v sobě zemitost, tu drsnou razanci, kterou jsme potřebovali, aby Katynka měla.

Hastrman byl částečně natočen přímo v dějišti knižní předlohy. Jak moc je nakonec ve filmu zobrazen tzv. Máchův kraj?

Točili jsme v okolí Stvolínek, Zahrádek, Holan, v onom kraji „pod horou“, tedy pod horou Vlhošť, to znamená přesně v místech, o kterých Urban píše. To je skutečně překrásný kraj. Je to vlastně kousek od Máchova jezera, kde jsme taky jeden obraz točili. Po přečtení knížky jsem si ten kraj projel na kole a okouzlení čtenáře i cyklisty bylo totožné. Díky svému kamarádovi Danovi Dittrichovi jsem poznal i některá tajemná zákoutí tohoto kraje.

Jak velkou roli tedy hraje ve vašem filmu láska k samotné přírodě?

Vztah k přírodě je v tom filmu úplně přirozeně přítomen díky hlavní postavě hastrmana, který je součástí přírody, tudíž na to nebylo nutné tolik tlačit. Zcela jistě je jedním z hlavních témat filmu oslava české krajiny. Ve smyslu ekologickém jsem však nechtěl být proklamativní.

Jste vášnivým hudebníkem. Snažil jste se tento fakt upozadit, nebo upřednostnit?

Hudba nebo zpěv jsou nositeli silných emocí. V tomto smyslu jsou mnohdy silnější než slovo. Proto tak skvěle fungoval klasický muzikál. Když už dialog k vyjádření hlubokých citů nestačil, začali hrdinové zpívat. Pokud se to inscenuje přirozeně a s vkusem, je to velmi účinné. Celý náš film je vyprávěn v kapitolách, které se váží k rituálům či svátkům cyklického roku. A všechny tyto slavnosti a zvyky byly vždy doprovázeny hudbou a zpěvy. Takže jsem se snažil, tam, kde to bylo z podstaty věci třeba, film „zhudebnit“. Teď ovšem nemluvím o scénické hudbě, tu napsal skladatel Petr Wajsar.

Mimo jiné jsou hybatelem děje vašeho filmu pohanské rituály. Jak moc jste kladli důraz na jejich autenticitu?

Kdysi jsem se hodně zabýval lidovým divadlem a lidovou kulturou vůbec. Teoreticky i prakticky a musím říct, že jsem v terénu prožil chvíle velmi zjitřené. Hrával jsem s lidovými

muzikanty na moravském Hornácku a bývalo to neobyčejně intenzivní, radostné i bolestné. Mnoho motivů ze svých zážitků jsem třeba použil do inscenace Prodané nevěsty, která se už jedenáctou sezónu hraje v Brně. Zkrátka pocit z těch osobních autentických zkušeností jsem se snažil vložit i do vyprávění tohoto příběhu.

Co vám nakonec přijde na mysl, když se řekne hastrman?

Splněný sen. Rok života. Zkušenost, která bolí i povznáší. Ale hlavně film, který, doufám, diváky zaujme a pobaví.

Rozhovor s Milošem Urbanem, autorem románu Hastrman

Vnímat krajinu srdcem

Těžko můžeme začít jiným než zvědavým dotazem po vašem hodnocení filmového Hastrmana.

Líbí se mi hodně. Myslím, že je to hodně jiný film, než jaké tu běžně vznikají. V určité své romantické vypjatosti totiž působí jakoby výjimečně patřičně. Tohle tady chybělo, takový film jiného druhu. Ne komedie, která se klidně může dávat v televizi. Ne film plný hlášek. Hastrman by mohl spojit diváky, kteří chtějí jít na „biják“, s těmi, kteří o zhlédnutém dál chtějí přemýšlet.

Ondřej Havelka pro leckoho může být překvapivým režisérem příběhu z 19. století.

Já měl od počátku radost, že se toho ujal právě on a producent Čestmír Kopecký. Už dříve se objevily pokusy Hastrmana zfilmovat, ale žádný nedopadl. Vždycky to usnulo nejspíš proto, že nebyl nikdo, kdo by dobře napsal scénář. Sám scenárista nejsem, tento nakonec napsali Ondřej a Petr Hudský.

Co dle vašeho názoru jazzmana Ondřeje Havelku přitáhlo k mytickému Hastrmanovi?

Myslím, že ho nevtáhlo ani ekologické téma románu, ani jeho nadtéma lidské oběti pro druhé. Líbila se mu milostná linie, děj usazený na venkov 19. století a lidové zvyky. V tom se zhlídnul, takže sleduje hlavně tuhle linku a ekologie si skoro nevšímá, tedy vyjma

závěrečného dovětku. Je to spíš baladický příběh „člověka ve zvířeti, zvířete v člověku“, tedy první díl románu s drobnými přesahy do druhého.

A jak na vás působí Karel Dobrý v titulní roli?

To je snad jeho první film s titulní rolí! On v něm téměř nesleze z plátna, což je moc dobře. Pravda, když jsem se dozvěděl, že hastrmana bude hrát Karel, nejdřív jsem se lekl, protože můj hastrman je zakrslý aristokrat, kdežto Karel je obr a působí znepokojujícím dojmem. Přestože je to prima chlápek, svede lidem nahnat strach, když chce (nebo když se neovládne).

Je něco v románu a ve filmu řešeno zjevně rozdílně?

Ondřej do příběhu dává humor, a ten já v knize nemám, protože ho neumím. Možná ještě v povídkách ze současnosti, ale rozhodně ne v této látce. Potřeboval bych ghostwritera, který by po mně přečetl, co napíšu, a přidělal humorné prvky. Zato Ondřej má ve filmu pasáže, které jsem já napsal docela drasticky, nádherně odlehčeny humorem. Když jsem film viděl poprvé, asi pětikrát nebo šestkrát jsem se smál nahlas. A Ondřej seděl za mnou a kontroloval, jak reaguju. Byl se mnou spokojený.

Takže jste mu ani neradil, jak měl co natočit?

Vůbec ne, naopak jsem potěšen, že mou knihu někdo takhle pěkně pochopil a že z ní tak citlivě vybíral pro film. Mně se líbí, že Ondřej se neopájí krajinou, kterou zobrazuje, ale že se na ni dívá a hledá v její obyčejnosti to neobyčejné. Jako já, když jsem Hastrmana psal. Ta krajina je prima, je hezká, ale máme tady asi krásnější místa, než je kopec Vlhošť a rybníky pod ním. Jde o to vidět srdcem.

No ale pro román je jakési mytizování krajiny typické.

Ano, ostatně krajina ve mně potřebu napsat Hastrmana vyvolala. Víte, já tu knížku myslel vážně – já ji myslel jako politický čin. Opravdu jsem si myslel, že společností bude rezonovat, že o ní a jejím tématu budou mluvit politici. Skutečně jsem byl takhle naivní, ačkoli ve svých tehdejších třiceti bych býval už tolik být nemusel. Jenže byl jsem. Hastrman prostě byl můj naprosto vážně míněný politický statement. Nakonec sice dostal Literu, ale jinak v podstatě žádný ohlas mimo literární kruhy neměl. Víte, je to moje nejlepší knížka, už nikdy ji nepřekonám. Nic lepšího nemám a těžko budu mít. Navíc dneska už bych takovýto protestsong nenapsal, už to ve mně není. Jsem konzervativnější a toužím psát jiné věci, zábavnější, u kterých se nemusím tolik trápit.

Zůstaňme u krajiny: vy nepocházíte od Vlhoště, kde se Hastrman odehrává.

To ne, ale nejsem z daleka, rodina je z Doks. Ačkoli jsem zvažoval odehrát děj Hastrmana na Máchově jezeře, i mém milovaném, nakonec jsem z toho vycouval, protože už před dvaceti lety to byl průmyslový rybník, natož dneska. Potřeboval jsem klidnější lokaci. A protože maminka před dvaceti lety koupila byt v České Lípě, začali jsme objevovat Českolipsko. To ještě je cíp Českého ráje a Kokořínska. Objevil jsem tamní rybníky, ten obrovský klid, který u nich byl. Bývalo tam jenom pár chatiček, kdepak to, co je tam dneska (je vidět, že lidi táhnou za vodou). Zažíval jsem tam magické momenty a opravdu měl pocity, které jsem pak dal do knížky, že tam v průrvách, vysekaných do skály, jsou nádherné zásahy člověka do krajiny. Je to krajinná architektura, která funguje, která krajině dokonce pomáhá. Právě tam jsem zažíval dojmy, že voda teče nahoru, takové ty chvíle, kdy se člověk ptá sám sebe, není-li na drogách. Tyhle okamžiky jsem si zapisoval a chtěl dostat do románu.

A tam se film natáčel?

Částečně. A částečně na Jezeří, kde stojí krásný zámek nad měsíční krajinou hnědouhelného dolu, která se ve filmu objeví na začátku jako taková arkadická krajina. Vyplněna jiným obsahem, než jaký má dneska důl. Cílem je ukázat, jak to tam bylo pěkné. A ono bylo! Když vidíte staré rytiny a obrazy zachycující tamní kraj říkáte si, kam se hrabou jižní Čechy – romantická krajina byla tahle!

Tato někdejší máchovská krajina tedy stvořila Hastrmana. Zároveň nutno říct, že ani přes Erbenovu báseň, film Václava Vorlíčka ani snažení Josefa Dvořáka to není typická česká figura.

Chtěl jsem z něj mít romantického hrdinu, jako takového už ho vlastně představil K. J. Erben. Ale především jsem nechtěl, aby to byl směšný tajrdlík z pimprlového divadla. Chtěl jsem, aby byl nebezpečný a svým způsobem krásný. Aby v sobě měl hloubku a zároveň neštěstí. Protože když jsem jeho příběh psal, byl jsem sám ve svém osobním životě dost nešťastný. A samozřejmě se to promítlo do knížky. Ostatně každý ví, co to znamená nešťastně milovat. A když se potom střetnou tragické nálady s magickým místem, tak... najednou bylo jasné, že jsem potřeboval psát ekologické téma. A protože tu fungovaly Děti Země, stvořil jsem Děti vody... prostě jaksi mimoděk bylo zřejmé, že mi z toho vyjde hastrman. Vodník, ale ne pohádkový, spíš právě mytický.

Ondřej Havelka udělal film především právě o lásce. Jak ve vás po těch letech rezonuje, že to je o ní čili o tísni, kterou jste tehdy svým psaním řešil?

No je to tam, co si budeme povídat. Člověk neustále v sobě musí potlačovat své demony. Hází to s ním pak ze strany na stranu. A tohle lavírování a vnitřní sváry ve filmu jsou. Skutečně tam vidím tu úžasnou fatální ženu, z níž jsou všichni zblblí – a každý jinak. Inspiroval jsem se u ní Boženou Němcovou, když jsem četl její korespondenci. Ona moc toužila být hozená ze svého prostředí do budoucnosti, její současnost ji deptala. Jak lidi, tak majetkové poměry nebo postavení žen v měšťanské společnosti.

Čili Katynka je vaše Božena Němcová?

Určitě jí je ovlivněná. Třeba v tom, jak si umí omotat chlapy kolem prstu. Anebo v tom vnitřním deptání sebe sama. Takový je i hastrman – monstrum, příšera. Určité fyzické rysy sice má jiné než normální chlap, ale stejně jako on neustále zápasí se svými vnitřními běsy. Tak jsem se cítil při psaní, tak se to promítlo do knížky a tak je to vidět i ve filmu, třebaže pochopitelně nikdo nepozná – nebýt tohoto přiznání – že jsem to tam psal sám ze sebe.

Takže na jednu stranu jste v Hastrmanovi řešil svár, který jste měl v sobě, a na stranu druhou jste usiloval vyvolat bugar jeho tématem. To jsou vysoké nároky na vlastní text. Ano, to asi ano. Přitom víc uznávaná je ta první knížka. Ta, která vznikla jenom proto, aby pak mohla vzniknout ta druhá. Ta, z které je teď film. Je pravda, že v té první knížce se především řeší ty vnitřní věci, citové, lidské, kdežto v té druhé je to sekačka politiků a ošklivých lidí.

Možná lidi víc touží po lásce než po řešení složitých problémů.

To je možné, třebaže mnou nabídnuté řešení je jednoduché. I když ani já nemám násilí za odpověď na problémy, pouze ukazuju, že v zoufalství se k němu sáhnout může. Tehdy mi nadávali, že takhle to není možné, zato při současném dění už by se možná tolik nedivili.

Ostatně myslím, že podobně jako já později jednu svou knihu zpracoval Emil Hakl a snad za ni dostal literární cenu...

Možná jste jen byl napřed. Přitom začátky vašeho psaní jsou retro z 19. století: Poslední tečka za Rukopisy, Sedmikostelí, Hastrman. Až potom jste se neustále posouval do současnosti, prozatím poslední Závěrka je ryze současná. Proč stál na počátku právě předminulý věk?

Poslední tečka za Rukopisy se týkala nálezů Rukopisu královédvorského a zelenohorského, takže si o dobu biedermeieru řekla. Musel jsem tu dobu nastudovat, opřít se o tehdejší historii, pohrát si s ní, vymyslet si na jejím základě svou pseudopravdu a celkově si pohrát s celým tím crazy příběhem kolem Rukopisů. Každopádně díky historické opoře jsem vůbec mohl najít odvahu něco vydat, protože já jsem nikdy neměl silné autorské sebevědomí. Potom, máte pravdu, jsem v historii zůstal a přišlo *Sedmikostelí*, byť v něm jde o cítění historie přes dotek architektury, přes kostely a kamenné zdi. Hastrman je historický do třetice, a ovšem zase jinak.

Původně, pokud vím, měl mít jenom svůj druhý díl, ten ze současnosti.

Přesně tak. Chtěl jsem předvést příběh o tom, co se stane, když někdo vezme za svůj úkol hájit přírodu a jde na to tím nejdrastičtějším teroristickým způsobem. Jenže zdálo se mně, že tomu něco chybí, že napřed bych měl ukázat nějakou idylu. Takže jsem se obrátil zpátky do biedermeieru, ale nikoli do měšťanského prostředí, nýbrž na venkov. Ukázat idylu, kdy vztah s přírodou a se zemí, s vlastním okolím býval harmonický. Jenomže do tohoto plánu se mi začaly dostávat věci rituální a kultovní, což mě upoutalo. Nechtěl jsem psát jenom o bohabojných lidech, kteří chodí do kostela a jsou pánbíčkáři plní strachu, chtěl jsem taky rebelanty a s nimi mírný návrat k pohanství. Je to vlastně popis romantické, nebo dokonce postromantické doby.

Za těch sedmnáct let od prvního vydání Hastrmana se doba stala postfaktickou. Tak mi závěrem řekněte, kde by hastrman bydlel a žil v dnešních poměrech.

To je dobrá otázka. Asi bych pro něj hledal nějaké odlehlejší místo. Nevím... šumavská jezera? Ale ta jsou už taky plná lidí, třebaže je to rezervace. Prostě všude je moc lidí, takže dneska by hastrman bydlel na nějaké slati nebo na rašeliništi. Na pěkném tajemném místě. Čili nejspíš už ne u České Lípy.

BARON JOHANN SALMON DE CAUS – HASTRMAN

Jsem jako přehrazená voda – na povrchu smích plavců, pod hladinou ticho zatopené vesnice.

Přišel jsem znovu, osudem nanovo nasazen do svého kraje. Nechtěl jsem to, a přece to musí být, navzdory námitkám. Dívám se. Nemůžu nevidět.

Hastrman, Miloš Urban

Rozhovor s Karlem Dobrým

Jak byste popsal postavu hastrmana? Našel jste s ním nějakou společnou řeč? V čem jste naopak rozdílní?

Hastrman je živelný polobůh svíraný společností, v níž se právě nachází. To jsme měli společné. A pak fascinaci živly. Fascinují mě stejně jako jeho. Zvířecím pudům nechává hastrman na rozdíl od lidí průchod. A k tomu žije pod vodou i na souši jako takový obojživelník postižený lidskými slabostmi, kterým podléhá, což nebere konce, protože je svým způsobem nesmrtelný. Tu nesmrtelnost mu nezávídím. Nechci a neumím si pro sebe něco takového ani představit.

Máte rád vodu? Jako hastrman jste musel plavat mezi kapry v rybníce...
Miluju vodu.

Ten krásný záběr, kdy skáчете do vody ze skály, byl prý váš nápad. Co to bylo za nutkání natočit další scénu pod vodou?

Jako kluk na plovárně jsem chtěl skočit po hlavě do vody. Udělat to radostně. Tušil jsem, že to bude působit organicky, a věřil, že to posílí důvěru mezi hastrmanem a divákem.

Děj filmu se sice odehrává ve 30. letech 19. století, ale příběh je to v podstatě nadčasový...
V příběhu je dobře ilustrována lidská malost, a to je poučné vždycky. Dává se tu průchod zamlčovaným věcem v člověku, emocím a studu, ale zároveň zločinu a všem těm nízkým

věcem v nás.

A nabízí se tu různé podoby lásky. Jeden Katynku čistě miluje, jiný ji až chorobně uctívá a další ji zbožšťuje. V hastrmanovi se to všechno spojuje. Čistě se zamiluje, ale tepe v něm chťič. Není to jen vášeň, je to i jistá chlípnost. A pak je to i sobecká láska. Záleží na divákovi, s čím z toho se identifikuje.

Jakým přínosem a pro koho je vlastně setkání hastrmana s Katynkou?

Už kvůli tomu, co je mezi těmi dvěma, stojí za to poznat příběh Miloše Urbana. Je tam všechno, na co dokáže obyčejný smrtelník jen pomyslet, nebo raději ani nepomyslet a rovnou zapomenout. Nekonečná harmonie i hluboké šrámy. Pak je alespoň z čeho čerpat.

Pozorný divák si může v některých scénách Hastrmana všimnout, že má Katynka jedno oko zelené a druhé modré. Jak se vám do dvoubarevných očí hledělo?

Bylo to jako z animovaného filmu. Simona Zmrzlá má krásné hluboké hnědé oči. Tvůrci zachovali oči, jaké napsal Katynce do svého románu Urban. Kdyby tenkrát Urban Simonu znal, možná by nechal Katynce oči hnědé.

Příběh Hastrmana je příběhem mytologickým, plným pověr a rituálů, je vám tento svět blízký?

Je mi vzdáleně blízký. Asi tak jako návštěva kostela. Líbí se mi to, ale osobně tam nechodím. Každý rituál mě přitahuje. Je v něm obsažené soustředění, jasně dané kroky, je v tom řád, který je podmanivý. V tomto smyslu mě přitahují nejruznější rituály, ať už pohanské, křesťanské, židovské nebo arabské.

Ovlivnil vás nějak fakt, že jste v dětství žil nějaký čas v Sýrii? Jak jste se tam ocitl? Jak to na vás tehdy zapůsobilo?

Ocitl jsem se tam jako chovanec svých prarodičů, děda tam byl jako stavař na služební cestě. Pobýval jsem tam mezi svým osmým až dvanáctým rokem. V tom věku jsem byl velmi otevřený, a domnívám se tak, že mě to jistě ovlivnilo. Ať už bezbřehost, s níž dokážou Arabové žít, tak sytost všech těch barev a vůní, vyprahlá poušť, kouzelná pouštní města, archeologická naleziště nebo každý pátek cesta k moři. A hory. Uhranul mě i Libanon a Jordánsko. Chvilí jsem lyžoval, pak zase jezdil v člunu. K tomu Bejrút, tzv. Paříž blízkého východu, pro mě jako „kluka z Vysočan“ bomba. Arabský svět jsem měl jako dítě rád, dnes na něj koukám s obavami. A velké zážitky z dětství mi nahrazují zvířata.

Když se vrátíte k těm rituálům, máte nějaké?

Ty mám spojené s těmi zvířaty – s koňmi. Klasické činnosti spojené s péčí o koně včetně vykydání maštalé. Hastrman má například rituál broušení nehtů. Můj čtyřicetiminutový rituál na place tak spočíval v jejich nandání a sundat je bylo na půl hodiny. V životě s nehty hastrmana jsem potřeboval k některým činnostem i asistenci, v určitých chvílích to bylo až komické. Zvykl jsem si na to. Zase jsem je mohl používat místo hřebenu a dobře jsem se podrbl na hlavě.

Hastrman mimo jiné zjednodušeně zachraňuje krajinu svých předků. Máte vy k nějaké krajině silný vztah?

K jižním Čechám, což je dáno magií blat. A pak ryzím charakterem zdejších obyvatel. Utíkám tam z města. Centrum Prahy se mi z pohledu rezidenta Prahy 1 odcizilo, hodně

původních obyvatel se odstěhovalo. Ve městě je to o mnoho barvitější, ale na vsi jsou vztahy mnohem trvalejší. Odpojit jsem se na čas od divadla, ale v rámci divadelní obce to cítím tak, že se lidi dneska společně nepotkávají. Možná v rámci jednotlivých divadel. Těžko srovnávat, ale v současnosti je mi bližší vesnické prostředí. To je založené na praktických věcech, vzájemné domluvě a pomoci. A to i přesto, že si v podstatě všichni vidí do světnice. S tou krajinou je to na vsi dnes smutnější, vidím pole a všude akorát řepka.

A je podle vás téma zachrany přírody, krajiny a obecně ekologie v České republice, čehož se v závěru dotýká film Hastrman, pro běžného člověka aktuální?

Musí být, jinak se všichni zardousíme odpadky. Už teď má skvrna z nich v Tichém oceánu rozlohu dvou Francií. Jestli si někdo myslí, že se ho to netýká, je to nebezpečný idiot. A těch znečištění naší planety je celá řada.

V české krajině patříte k ojedinělým hereckým případům – celou vaši kariéru se průběžně živíte jako herec vystupující v zahraničních filmových projektech. Co vás k tomu předurčilo? A co vás na natáčení se zahraničními produkcemi baví?

Herecký typ, jazyková výbava a profesní zdatnost. Setkal jsem se s nejlepšími lidmi ve svém oboru. Za všechny můžu například jmenovat amerického režiséra Briana De Palmu, v jehož velkofilmu Mission: Impossible jsem si kdysi zahrál.

Chcete vypíchnout nějakou českou osobnost, kterou vám do života přinesl projekt Hastrman?

Ondřej Havelka a Diviš Marek. Čestmír Kopecký, který měl od začátku jasnou představu. Ondra mi dal roli. Čestmír důvěru. Diviš mi dal pracovní vzor. Byl mimořádně pracovitý, pozitivní a klidný.

Divadlo vs. film... Co vy na to?

Momentálně je mi film milejší. Hodně jsem toho na divadle odehrál a býval jsem už vyčerpán. Při filmování je větší klid. Člověk má možnost volby mezi různými jetími, v divadle se herec musí z chyb dostat naživo, je to vzrušující, ale zároveň stresující. Nicméně na podzim začínám zkoušet ve Vídni s režisérem Dušanem Pařízkem. Titul zatím prozradit nemůžu.

KATYNKA KOLÁŘOVÁ

Jako rychlý prst, který protne plamen svíčky a nespálí se, tak Kateřina proskočila na druhou stranu ohně, navíc z něj vynesla svou čarodějnici, kterou teď držela v dlani chráněné pouhým klůckem. Něco takového nedokázal ani nejodvážnější z mládenců. „Máme královnu, máme královničku!“ volaly dívky a mladíci ji zvedli na ramena a za bujarého prozpěvování obešli s ní kolem ohnivého palouku.

*Královnička Máje
z kouzelného háje
nese srdce na udici
po jezeře, po vesnici,
komu ona dá je?*

Hastrman, Miloš Urban

Rozhovor se Simonou Zmrzlou

Jak jste se připravovala na roli nespoutané rychtářovy dcery Katynky?

Už nějaký čas před natáčením jsem si přečetla román Miloše Urbana. Hodně mě zaujala jeho první část, která je výrazná svým specifickým jazykem a jejíž fikční svět je hodně „živoucí“. S Karlem Dobrým jsme se znali pouze z castingu, neznala jsem ani Ondřeje Havelku. Před natáčením jsme se tak my tři sešli ještě několikrát, s Karlem jsme zkoušeli repliky a zvykali si na sebe. Nakonec jsme si na sebe myslím docela zvykli a našli i nějaký společný specifický humor. A ten společný smysl pro humor, to se týká vůbec celého natáčení. Například Honza Kolařík, můj kolega z Provázku, David Novotný, Jiří Maryško, Dan Ditrich a spousta lidí ze štábu, ti všichni si rádi dělali srandu jak ze sebe, tak z ostatních. A to mě na lidech baví. Paradoxně jsme se hodně nasmáli i u scény s kohoutem, která je jednou z těch dramatictějších.

Scéna, kdy Katynka zabije kohouta jako oběť, aby skončilo období sucha? Zemřel ten kohout doopravdy?

Toho kohouta jsem ve skutečnosti nezabila. Měla bych strach, zvíře bych asi schopná zabít nebyla. Katynka z toho ale strach neměla, pravděpodobně to dělávala každou neděli. Dnes nám to už přijde morbidní, ale tehdy to bylo normální. Při natáčení samozřejmě žádný kohout nezemřel, ale tu scénu jsme museli točit kvůli vtipům mezi Davidem Novotným a Honzou Kolaříkem několikrát. Honza v té scéně přispěchá jako farář, který se staví proti pohanským rituálům. A snaží se ten rituál zastavit.

A zabila byste toho kohouta, kdyby to bylo přání režiséra?

Myslím, že bych toho nebyla schopna. A i kdybych se náhodou vyhecovala, pravděpodobně bych se neuměla trefit do „správného“ místa, takže by se mi to možná vůbec nepodařilo. Já jsem nikdy nebydlela na vesnici, takže ani nemám takové ty zážitky z dětství, že bych se dívala na babičku, jak stahuje králíka, natož abych ho přitom stahování držela.

Film zvláště skrze vaši postavu Katynky vtahuje diváka do světa mystiky a právě nejružnějších pohanských rituálů. Jak se vám v tomto světě líbilo?

Pohanské rituály neuznávám. Jsem věřící. Ale už když jsem četla knihu, přitahovalo mě to velké Katynčino spojení s přírodou. Fungovalo tak nějak automaticky a přirozeně. To se mi líbilo a snažila jsem se, aby to působilo věrohodně i na plátně. Většina těch rituálů s přírodou souvisí. Aby zapršelo nebo aby byla dobrá úroda. A v tom jsou si právě blízcí s hastrmanem. Že mají rádi život, přírodu, která má svůj koloběh, oni si jí váží, až ji zbožňují. Pro Katynku je tohle obzvlášť důležité. Kontrast křesťanských a pohanských rituálů je pro mě v Hastrmanovi zajímavým tématem. Katynčin vztah k přírodě bych přirovnala ke křesťanské víře: tak jako věřící „promlouvá“ s Bohem, Katynka „promlouvá“ s přírodou.

Byla vám ještě v něčem role Katynky blízká?

Katynka je nespoutaná a nezávislá, dnes by se dalo říct, že je na svou dobu emancipovaná. To je na této hrdince zajímavé a mně rozhodně blízké. V té knižní předloze se jasně říká, že se do toho 19. století nehodila, že pro ni by bylo spíše to jednadvacáté. Z dnešního pohledu je to úplně normální dívka, která ví, jaká má práva, že jsou stejná jako mužova. Katynka ví, co chce, a také si za tím jde.

Katynka je ve filmu milována několika muži včetně hastrmana. Jaký typ mužů Katynku přitahuje?

Katynka je „objektem“ zájmu mnoha mužů ve vesnici a myslím, že je to právě tou její nespoutaností. A vzdělanější lidi, jakým je například místní učitel, přitahuje i svou inteligencí. Po hastrmanovi jí je asi nejbližší farář, intelektuálně si mají co říct.

A čím Katynku fascinuje hastrman?

Katynku na hastrmanovi fascinuje všechno dohromady. Právě to, že je takový zvířecký, že je zcestovalý a sečtělý a také že je šlechtic. Myslím si, že na začátku se o něj zajímá hlavně proto, že se jeho prostřednictvím dozvídá nové věci a mohla by se s ním dostat i do jiného prostředí. Postupně se do něj zamiluje. A právě proto, že je mnoha muži obdivována a milována, nechápe baronovu odtažitost a tím víc ji to láká. Když si Katynka není hastrmanovou láskou jista, logicky na to možná reaguje až nenávistně.

Jakou roli podle vás hrála v životě lidí v 19. století láska a jakou úlohu plní v současnosti, jsou tu nějaké zásadní rozdíly?

Řekla bych, že v 19. století láska moc velkou roli nehrála. Byly běžné sňatky z rozumu, aby se spojily grunty, majetky. A to je přesně to, co Katynka nechtěla, aby jí tatínek ukázal: „Tady tohohle si vezmeš a hotovo.“ Možná proto je z té vesnické chasy nejstarší a stále není vdaná. Dnes se snad alespoň v naší kultuře sňatky z rozumu nedělají. Věřím, že láska je dnes daleko důležitější.

A co je pro vás vedle lásky ještě velkým tématem Hastrmana?

Já tam vnímám právě ten vesnický život versus život šlechty. Ten ohromný rozdíl. A to je zaobaleno do příběhu lásky, která je ve filmu nejvýraznějším tématem. Jako další téma vidím přírodu. Ty rybníky, které pro hastrmana znamenají vše, a veškerá příroda, která je potom daleko později hodně zdevastovaná. Tím hastrman samozřejmě trpí. A zároveň ve filmu vnímám to mystické téma, o kterém už jsme mluvili.

Katynka je taková femme fatale, nezřídka jste do takových rolí obsazována i na divadle.

Kde pro takové role berete inspiraci?

Ano, v divadle hraju role femme fatale často. Nevím přesně, zda lze mluvit o inspiraci, ale v souvislosti s Katynkou mě zaujala například role čarodějky ve filmu Antikrist. Hrála ji skvěle Charlotte Gainsbourgová. Má v sobě něco sugestivně výjimečného, magického a mystického. A k těm femme fatale... Muži mě do takových rolí obsazují nezřídka, ale například ve Vitce, hře spisovatelky Kateřiny Tučkové, hraju zpěvačku Jarmilu Vavrdovou, kamarádku té skutečné femme fatale. Tou je postava brněnské skladatelky a dirigentky Vítězslavy Kaprálové. A to není poprvé, kdy mě režisérka Anna Petrželková obsadila do role obyčejné holky, spíše naivní... I to mě baví, dělat si ze sebe srandu.

Která divadelní postava, jež jste hrála, vám byla nejbližší? A můžete hrát role, s nimiž se neztotožňujete?

Každá role, kterou zkouším, je mi nakonec blízká, protože vždy čerpám hlavně ze sebe, ze svých zkušeností a emocionálních zážitků. Pak už záleží na tom, jak se dostanu do režisérovy hlavy, v níž je představa o stylu hraní, kterou se snažím naplnit. A pak je nutné myslet na to, jaká ta postava je, o co jí jde a jaký je její cíl. Například v inscenaci Amadeus v Divadle Husa na provázku hraju roli Konstance, Mozartovy manželky. Byl mi tu dán velký prostor, takže jsem se mohla hodně realizovat, tím pádem jsem si roli vytvořila dost „na tělo“, a je mi tak i hodně blízká.

Jak srovnat hraní na divadle s natáčením filmu? A co vás přitahuje do budoucna?

Jsou to dvě úplně rozdílné věci. Baví mě obojí. Kdybych dělala jenom film, tak by mi divadlo chybělo. A ráda občas něco točím. Jako herečka mám ráda výzvy, mám ráda i velké role – na jevišti i ve filmu. Ale samozřejmě mám ráda i malé role, vždyť přece „není malých rolí“, což platí o to víc u nás v divadle, tam je zkoušení inscenace většinou kolektivní dílo. Husa na provázku je moje kolébka.

A do jakého divadla chodíte nejraději jako divák?

Kromě svého domácího Divadla Husa na provázku chodím do dalšího brněnského – do HaDivadla. A v oblíbě mám malé experimentální scény, kterých je více v Praze než v Brně. Často si vezmou na paškál nějaké kontroverzní politické nebo sociální téma. Např. divadelní skupina Lachende Bestien, Strašnické divadlo X10, NOD, Studio Hrdinů. A pak mám také ráda Divadlo Na zábradlí.

Kromě hraní zpíváte v kapele Meteor z Prahy. Jakou roli hraje ve vašem životě vedle herectví zpěv?

Kromě Meteoru z Prahy zpívám i v kapele Golden Delicious. Obě jsou to big beatové kapely se skvělými muzikanty. Pro mě jsou zpěv a koncerty terapií. Je to zábava a ještě k tomu práce, stejně jako herectví. Co víc si přát...?

Jak vznikl název zdánlivě pražské kapely Meteor z Prahy, ve které jsou všichni z Brna?

Název vznikl v Divadle Husa na provázku v představení Lásky jedné plavovlásky, které mělo premiéru v listopadu 2007. Byla to kapela, která přijela zahrát na vesnickou zábavu. Název vymyslel režisér představení Vladimír Morávek, který mě tehdy jako osmnáctiletou obsadil do malé roličky. A tam začal můj vztah s Divadlem Husa na provázku, který trvá dodnes.

FARÁŘ FIDELIUS

„Cesty člověka, který se staví na roveň Bohu, nevedou jinam než do pekel.“

Byl celý v černém rouchu připomínajícím sutanu a uháněl mezi borovicemi jako o život. Dupání a funění dolů nedolehlo, ale jak běžel podél srázu, zaleskly se pod sukněmi, které si držel rukama, okované podrážky. Černovlasou hlavu měl zasutou mezi rameny, pár kapek jeho potu spadlo na koně a ten se pode mnou vzepjal. Chlap si toho nevšiml. Než jsem zvíře uklidnil, byl tentam.

Myslel jsem, že mě klame zrak, nechtělo se mi věřit, že by to mohl být on... Tím osamělým lesním běžcem byl staroveský farář Antonín Fidelius. Pokud něco hnalo faráře černým lesem, pak to nebylo za ním, ale v něm.

Rozhovor s Janem Kolaříkem

Ve filmu hrajete postavu faráře Fidelia, který je rozpolcený a odhaluje i své temné lidské stránky. Je pro vás tento vnitřní konflikt u osoby faráře společensky přijatelný?

Jestli je ten svár toho faráře a divočáka v něm akceptovatelný? Může být. Mám dva kamarády faráře – jednoho evangelického a jednoho katolického, jsou to prima lidi, ale já bych jejich úděl nechtěl a nemohl sdílet. Farářem bych tak být nemohl. Jsem totiž příznivcem té druhé, divočejší polohy. Neuměl bych se odpoutat od žen. Bavilo by mě to jen z toho pohledu, že rád zpívám v kostele, že to tam pěkně zní.

Vy jako Jan Kolařík byste si s farářem Fideliem rozuměl?

Když jsem byl malý, tak jsem ještě v první třídě zažil vyučování náboženství, než to zakázali, a náš učitel, farář, chodil vždy v neděli po mši s chlapama do hospody, kde hráli karty, pili pivo a bylo to příjemné. Myslím, že bych si s Fideliem velmi rozuměl, protože má v sobě jistou dávku laskavosti, která se nějak z našeho okolí vytrácí, a i nehezké věci umí hezky pojmenovat.

Hastrman přijede do vesnice a začne nabourávat autoritu faráře. Myslíte si, že často až nedotknutelná autorita faráře byla kdysi správná?

Obecně bych řekl, že ano. Myslím si, že naopak dnes autority, na které by se dalo dívat s úctou, obdivem a možná i láskou, chybí. A jsou nutné. Nějakých elit bylo potřeba. Ale elita neznamená, že se jedná o člověka, který je mi nadřazený a dává mi to najevo. Musí to být zároveň autorita přirozená. Jakmile je vynucená nebo vynucovaná, tak mě to samozřejmě nebaví.

Asi tak budete souhlasit, že autority jsou potřeba i dnes...

Samozřejmě. Ale mám pocit, že se na to poslední dobou autority vykašlaly a vyubublala taková sedlina, u které se dá jen doufat, že nikdy úplně nevyubublá.

Jste věřící?

Samozřejmě. Já mám zkušenost s posmrtným životem. Když mi umřela babička, bylo jí devadesát a mně třicet let. Bylo to na Štědrý den ráno a po Novém roce jsme ji pochovávali. A já jsem na té smuteční hostině šel do sklepa pro slivovici. Tam je takový nízký strop a jediná žárovka a já jsem tam vstoupil a ta babička tam byla. Od pasu nahoru se vznášela u stropu a řekla mi: Jéni, tam z toho demižónu jim nalij. A nebyl jsem opilej... A od té doby vím, že posmrtný život je a že ta duše tady taky je. To je taková zkušenost, jako že cukr je sladkej.

Rozpolcená je i postava hastrmana – člověk versus zvíře. Pozorujete i vy v sobě nějakou zvířecí polohu?

Já jsem si jistý tím, že zvíře má v sobě každý člověk. Prošel jsem si inscenacemi Zločin a trest, Běsi a Bratři Karamazovi a vím, že tu temnou stránku má i nejmilejší člověk. Nic není černobílé. To je na těch postavách nejzajímavější. Že každá má své tajemství, které jako herec

musím objevit. Myslím, že Dostojevskij tu skutečnost, že každý v sobě má temnou stránku, popsal skvěle.

Má člověk ty zvířecí vášně potlačovat?

Samozřejmě že je má potlačovat. Aby druhým neubližoval. Ale někdy je to těžké. Zvláště jak stárneme a už nemáme ty obranné mechanismy, abychom některé věci prostě nechali být a vykašlali se na to, tak mě se stává, že někdy mě musí žena držet, abych se nerozvášnil...

Četl jste román Hastrman?

Ano. Napřed jsem četl scénář, který se mi velmi líbil. A potom jsem se už hůře prokousával knížkou, protože už jsem ta tajemství znal.

Já nesnáším tenké knížky, které přečtu za den, já potřebuju aspoň 800 stran, v tom mi Hastrman vyhovoval. Už z konzervatoře mám takový zvyk, že čtu s tužkou a zaškrťávám si, kde jsem začal a skončil. Učili nás, že si každý týden máme přečíst aspoň část knížky a jednu divadelní hru, abychom neumřeli blbě.

Co je pro vás ústředním tématem příběhu Hastrmana?

Těch témat je tam strašně moc. Dá se to vnímat jako romantický i ekologický thriller. Pro mě to v tom užším slova smyslu mimo jiné jsou tajemství jednotlivých postav. Že se na ně najednou vyplaví něco, co by nikdo ani netušil.

Jedním z témat je nepochybně láska ke krajině, jste vy s nějakou konkrétní spjatý?

Moje krajina byla kdysi na Vyškovsku, kde jsem se narodil. Dnes je mojí krajinou hektar, na kterém žiji. Kde mám hospodu kousek od domu, tenisový kurt kousek od domu, ledovou plochu a fotbalové hřiště. A v té hospodě mám tu stolní společnost, která je úplně mimo mou branži – asfaltér, profesionální fanoušek, řidič kamionu, stolař, učitel tělocviku apod. A s těmi si odpočinu a bavím se o normálních věcech. Ne o tom, co dělám já, co je umění, co je podstatou apod. Bydlím v Brně kousek od nejstaršího a největšího parku Lužánky, který je velice pěkný. A ústředím je ta moje hospoda. To je kostel. Hospodský je farář, pípa je oltář, a když sluníčko svítí na tu zlatou barvu piva, tak si připadám jako v kostele. To je z Hrabala, ale já to tak cítím.

Abych se vyjádřil správně v souvislosti s krajinou, tak asi musím zmínit, že jsem strávil pár měsíců v jižní Africe, a tam jsem zíral. Říkal jsem si, že pánbůh nejdřív stvořil Kapské město a až pak zbytek světa. Celou dobu jsem si tam opakoval: na co je ta Evropa tak pyšná? Když jsem se pak vrátil domů, začal jsem si poprvé mnohem bedlivěji všimnout právě krajiny. Každého obyčejného kopce, stromů, remízku, polí. Toho, mezi čím jsem vyrůstal, a nikdy si toho nevšímal. Musím říct, že třeba ta krajina, kde jsme natáčeli Hastrmana, je nádherná.

Co byste dělal na místě hastrmana – dokázal byste bránit krajinu třeba i svým vlastním tělem?

Mně se ze zničené krajiny kudla v kapse neotvírá. Bohužel to tak je. Intenzifikací zemědělství a průmyslu. Existují programy revitalizace, tak doufejme, že něčemu pomohou, ale fakt, že se rozoraly meze, zmizely remízky, je jasným důsledkem působení člověka. Důležité je, aby ve vedení států, unie apod. povstali uvědomělí lidé. A někde se skutečně už teď dějí změny k lepšímu. Já nejsem ekolog, mám jen rád svou zemi, lidi, se kterými v ní žiju, nemám tu hysterickou snahu tyhle věci přímo měnit. Spíš s lidmi mluvím a snažím se jim to vysvětlit.

Mám pocit, že proti vyspělé Evropě, kde se na ekologii více dbá, jsme skanzen. Tady se ekologie vnímá jako sprosté slovo, což nechápu. Význam slova ekologie je péče o okolí, ve kterém žijeme. To je přece normální, naše babičky a dědečkové na to ještě dbali.

Ve filmu se objevuje řada pohanských rituálů. Je vám tento svět třeba i v tom sepjetí s přírodou nějak blízký?

Pro postavu Fidelia je to věc nepřijatelná a chce ji samozřejmě vymýtit. Ale pro mě je ten svět fascinující. Částečně to souvisí s tím zvířetem, co máme v sobě. S tou divočinou. Já kdybych v té vesnici žil, tak bych si některé ty rituály rozhodně nenechal ujít. Je to zajímavé...

Jak se vám pracovalo pod režijním vedením Ondřeje Havelky?

Třicet let hraju spíše na divadle. A vždy když jdu do takové nové filmové zkušenosti, mám strach, aby to vyšlo. V tom divadelním prostředí už přece jen ty režiséry znám a vím, co mám čekat. Tady to bylo něco jiného – čisté dobrodružství. Jsem intuitivní herec, nejsem ten, který to má tzv. přes hlavu, potřebuju nějaký impulz. A Ondra Havelka dovedl s tou svou jemností, kterou v sobě přirozeně má, poradit a vysvětlit, co chce, a to mě vyhovuje. Ondra dával na place jasně najevo, jak se mu to zamlouvá. Ale potichu. On přijde k člověku a zašeptá: Takhle se mi to líbí. Ani jsem se nechodil dívat na kopr (pozn. kontrolní projekce), protože já toho démona sebepozorování v sobě mám. Stejně jako režisérovi jsem důvěřoval kameramanovi Divišovi Markovi. Přece jenom na očích kolegů nejlépe poznáte, že byste to mohl udělat lépe či jinak.

Jak jste se vlastně k roli faráře dostal?

Níjak jsem se o ni neucházel, zavolal mi kvůli ní producent Čestmír Kopecký, pravděpodobně proto, že jsme spolu před lety točili film Karamazovi, a také mě znal z Divadla Husa na provázku, protože byl u nás v divadle nějaký čas intendantem. Doporučil mě Ondřejovi Havelkovi, s ním jsem se potkal v jedné hospodě, tam si mě vyfotil a asi za týden jsem podepisoval smlouvu.

A jak se vám hrálo po boku Simony Zmrzlé, což je vlastně vaše kolegyně z Provázku? Ve filmu farář Katynku obdivuje, až zbožňuje, což je pro faráře těžký úděl.

Překonávání vášně a lásky ke Katynce není pro faráře nic hezkého. Ale spolupráce se Simonou jako s herečkou, s níž se známe už dlouho, hezká byla. Máme moc pěkný kolegiální vztah, dokonce jsme spolu v jednu chvíli chodili do školy a hráli jsme spolu v seriálu Clona, ale tam jsem ji týral a bil.

Dle jejích slov jste se na place dobře bavili, a to prý také díky herci Davidu Novotnému?

My s Davidem Novotným máme spolu něco, co máme i s Vaškem Svobodou – my spolu téměř nemůžeme hrát. Když se na sebe podíváme, následuje salva smíchu. S Davidem se to táhne už od Karamazových. V Hastrmanovi tak je například scéna v kostele, kdy já jako farář předzpívám liturgickou píseň a v tom kostele sedí David. A já to musel zpívat třeba osmnáctkrát...

PRODUCENT

ČESTMÍR KOPECKÝ

KOPRODUCENTI

ZA PŘÍSPĚNÍ

PARTNEŘI

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

INTERVIEW

DISTRIBUTOR

